



> Retouradres Postbus 19143 3500 DC Utrecht

NUON Warmte
t.a.v. de heer C.M. Sinke
Locatiecode 1NK3230
Postbus 41920
1009 DC Amsterdam

**Directie Regionale Zaken
West**

Herman Gorterstraat 55
3511 EW Utrecht
Postbus 19143
3500 DC Utrecht
www.minInv.nl

Contactpersoon
Paul Kelderman

T 070 888 32 29
M 06 481 613 18
F 070 888 32 50
p.e.c.kelderman@minInv.nl

Datum 25 februari 2010
Betreft Nbwet 1998; art. 19d vergunning; warmtetransportleiding Diemen-
Almere

Kopie aan
Diversen

Onze referentie
DRZW/2010-1260

Bijlagen
2

Geachte heer Sinke,

Bij brief van 13 oktober 2009 verzoekt u mij om vergunningverlening op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 (hierna: Nb-wet 1998) ten behoeve van de aanleg en het gebruik van een warmtetransportleiding tussen Diemen en Almere.

Procedureel

Uw aanvraag van 13 oktober 2009 is op 14 oktober 2009 door mij ontvangen. Bij brief van 21 oktober 2009 (kenmerk DRZW/2009-3330) heb ik de ontvangst van uw aanvraag bevestigd.

Bij brief van 8 december 2009 heeft u mij een aanvulling op de vergunningaanvraag ex artikel 19d Nb-wet 1998 voor het project Warmtetransportleiding Centrale Diemen – Almere Poort gestuurd.

Conform artikel 41, lid 1, van de Nb-wet 1998 heeft u binnen uw aanvraag uw belang bij het verlenen van de vergunning gemotiveerd.

Bij brief van 11 januari 2010 (kenmerk DRZW/2010-277) heb ik op grond van art. 42, tweede lid, van de Nb-wet 1998 besloten de termijn waarbinnen u een beslissing op deze aanvraag tegemoet kunt zien, te verlengen met 13 weken tot 12 april 2010.

Bevoegdheid tot vergunningverlening

Op 30 november 2005 is het Besluit vergunningen Nb-wet 1998 (hierna: het Besluit) (Staatsblad 2005, nr. 594) in werking getreden. De in dit Besluit specifiek opgesomde activiteiten worden aangemerkt als handelingen als bedoeld in artikel 16, lid 6, van de Nb-wet 1998 en projecten of andere handelingen of categorieën van gebieden als bedoeld in artikel 19d, lid 4, van de Nb-wet 1998. Voor deze specifieke activiteiten geldt de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (hierna: LNV) als, in deze, bevoegd gezag.

**Leven
van het land,
geven
om natuur.**

De aanvraag voor het project Warmtetransportleiding Centrale Diemen – Almere Poort valt onder artikel 2, sub 'p': activiteiten ten aanzien van provinciegrensoverschrijdende infrastructurele werken.

Directie Regionale Zaken
West

Onze referentie
DRZW/2010-1260

Datum
25 februari 2010

Hiermee is de minister van LNV bevoegd om te besluiten op uw aanvraag.

Gelet op het mandaatbesluit van 8 mei 2006 (kenmerk nr. TRCJZ/2006/775) zijn de regiodirecteur en MT-leden van de Directie Regionale Zaken van het Ministerie van LNV gemachtigd om namens de minister van LNV te beslissen en stukken te ondertekenen betreffende onder meer een besluit als bedoeld in artikel 19d, eerste lid, van de Nb-wet 1998.

Besluit

Ik ben van mening dat met de betreffende passende beoordeling als bedoeld in artikel 19f, van de Nb-wet 1998, de zekerheid is verkregen dat de aangevraagde activiteit, gelet op de relevante instandhoudingsdoelstellingen, de natuurlijke kenmerken van het betrokken gebied niet zal aantasten.

Deze conclusie geldt nadrukkelijk vanuit de door mij specifiek hiertoe geformuleerde vergunningvoorschriften.

Derhalve verleen ik u de gevraagde vergunning.

Voor een weergave van de inhoud van de aanvraag, de relevante wet- en regelgeving alsmede het toepasselijk beleid verwijs ik naar bijlage 1 van dit besluit. In dezelfde bijlage treft u voorts mijn inhoudelijke overwegingen aan.

Bijlage 2 bevat de door u aangeleverde passende beoordeling.

Beide bijlagen maken integraal onderdeel van het onderhavige besluit uit.

Voorschriften en beperkingen

Ter bescherming van de in het Natura 2000-gebied 'Markermeer & IJmeer' aanwezige natuurlijke kenmerken en (kwalificerende) waarden verbind ik aan deze vergunning de volgende voorschriften en beperkingen:

1. Als vergunninghouder wordt aangemerkt Nuon Warmte (hierna: Nuon) te Amsterdam. De vergunning kan uitsluitend gebruikt worden door medewerkers of in opdracht van Nuon werkende personen of bedrijven. Nuon blijft verantwoordelijk voor een juiste naleving van deze vergunning.
2. De verantwoordelijke medewerker in het veld dient bij de werkzaamheden een kopie van de beschikking bij zich te dragen en op eerste verzoek te vertonen aan de daartoe bevoegde ambtenaren.
3. De vergunninghouder doet uiterlijk twee weken voor aanvang van de werkzaamheden en uiterlijk twee weken na beëindiging van de werkzaamheden hiervan melding bij regiodirecteur van de Directie Regionale Zaken West of diens rechtsopvolger (hierna: de regiodirecteur), t.a.v. het Nb-wetteam.

4. Uitvoering van de werkzaamheden dient conform het beschrevene in de aanvraag en de daarbij gevoegde passende beoordeling te geschieden. Afwijkingen dienen, naar de aard van het gewijzigde, ofwel telefonisch ofwel schriftelijk kenbaar gemaakt te worden aan de regiodirecteur (t.a.v. het Nb-wetteam) en kunnen pas plaatsvinden na voorafgaande verkregen schriftelijke instemming hiermee.
5. Van opgetreden incidenten, waaronder verstaan worden alle gebeurtenissen waarbij onbedoeld schadelijke stoffen vrijkomen, dan wel waardoor anderszins schade aan het betrokken beschermde gebied kan worden toegebracht, dient onverwijld melding te worden gedaan aan de regiodirecteur (t.a.v. het Nb-wetteam), onder overlegging van alle relevante gegevens.
6. Alle door of namens de regiodirecteur gegeven aanwijzingen dienen onverwijld te worden opgevolgd.
7. De vergunninghouder dient vóór, tijdens en na de uitvoering van de werkzaamheden beschadiging van het betrokken beschermde gebied zoveel mogelijk te voorkomen dan wel te beperken en zo nodig te herstellen.
8. Geluidsapparatuur anders dan ten behoeve van communicatiedoeleinden is tijdens de aanlegfase niet toegestaan.
9. Voor het aanbrengen van de damwanden ten behoeve van de aanleg van de cofferdam dient gebruik te worden gemaakt van de methode 'intrillen', tenzij de lokale bodemkundige omstandigheden dat niet toelaten. Uiterlijk twee weken vóór de start van de werkzaamheden aan de cofferdam dient schriftelijk aan de regiodirecteur (t.a.v. het Nb-wetteam) met reden omkleed en ondersteund door kaartmateriaal te worden gemeld waar 'intrillen' niet kan plaatsvinden.
10. De verlichting op de plek van de werkzaamheden dient zodanig te worden afgeschermd dat hinderlijke uitstraling door direct licht buiten het werkgebied wordt voorkomen ter bescherming van de meervleermuis.
11. Er dient geen afval of andere verontreiniging in het gebied achter te blijven.
12. Onverlet artikel 43, lid 2, van de Nb-wet 1998 kunnen de voorschriften verbonden aan dit besluit worden gewijzigd indien naar het oordeel van het bevoegd gezag uit eigen waarneming of anderszins blijkt dat de effecten van de aanleg en het gebruik van de warmtetransportleiding meetbare nadelige gevolgen voor het betrokken beschermde gebied hebben, anders dan die welke bij het nemen van dit besluit op basis van de op dat moment beschikbare informatie verwacht werden.
13. Onverlet artikel 43, lid 2, van de Nb-wet 1998 geldt dat, indien met betrekking tot de toepasselijke wetgeving op enig moment mocht blijken dat de effecten van de aanleg en het gebruik van de warmtetransportleiding zodanige schade aan de kenmerken en waarden van het betrokken beschermde gebied dreigt toe te brengen dat hieraan door het geven van aanwijzingen of het stellen van aanvullende voorschriften redelijkerwijs niet kan worden tegemoet gekomen, dan de vergunning door of namens mij zal worden ingetrokken.

Directie Regionale Zaken
West

Onze referentie
DRZW/2010-1260

Datum
25 februari 2010

14. Alvorens tot wijziging van vergunningvoorschriften dan wel intrekking van de vergunning over te gaan, wordt de vergunninghouder in de gelegenheid gesteld haar zienswijze naar voren te brengen.
15. Voor de bepalingen welke van toepassing zijn op de aanlegfase van de warmtetransportleiding is deze vergunning geldig van 1 augustus 2010 tot en met 30 september 2011. Voor de bepalingen welke van toepassing zijn op de gebruiksfase van de warmtetransportleiding geldt deze vergunning voor onbepaalde tijd.

Directie Regionale Zaken
West

Onze referentie
DRZW/2010-1260

Datum
25 februari 2010

Het niet naleven van deze vergunningvoorschriften kan, naast eventuele strafvervolgung, intrekking van de vergunning tot gevolg hebben.

Bezwaar

Tegen dit besluit staat op grond van het bepaalde in de Algemene wet bestuursrecht voor een belanghebbende de mogelijkheid open een bezwaarschrift in te dienen. Een dergelijk bezwaarschrift dient binnen zes weken na dagtekening van deze beschikking te worden ingediend bij:

De Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
Dienst Regelingen
Afdeling Recht & Rechtsbescherming
Postbus 20401
2500 EK DEN HAAG

Het bezwaar dient te zijn ondertekend en moet ten minste de volgende elementen bevatten:

- a) de naam en het adres van de indiener;
- b) de dagtekening;
- c) een omschrijving van het besluit waartegen het bezwaar gericht is, en
- d) de gronden van bezwaar.

Het is raadzaam een kopie van dit besluit bij het bezwaarschrift te voegen.

Kennisgeving

Conform artikel 42, lid 3, van de Nb-wet 1998 zijn afschriften van deze vergunning verzonden aan:

- LNV Directie Natuur, Landschap en Platteland,
- LNV Directie Regionale Zaken Vestiging Zuid,
- gedeputeerde staten van de provincie Flevoland t.a.v. de afdeling Milieu en Water/Vergunningen Natuurbeschermingswet,
- gedeputeerde staten van de provincie Noord-Holland t.a.v. de directie Subsidies, Handhaving en Vergunningverlening/Unit Vergunningen Omgeving,
- burgemeester en wethouders van de gemeente Almere,
- burgemeester en wethouders van de gemeente Diemen,
- burgemeester en wethouders van de gemeente Muiden,
- Rijkswaterstaat Dienst IJsselmeergebied,
- Natuur en Milieu Flevoland,

- Milieufederatie Noord-Holland,
- Nederlandse Visserbond IJsselmeer,
- Vogelbescherming Nederland,
- AID Groendesk te De Meern.

Directie Regionale Zaken
West

Onze referentie
DRZW/2010-1260

Datum
25 februari 2010

Op grond van artikel 42, lid 3, van de Nb-wet 1998 en artikel 8 van de Wet openbaarheid van bestuur zal het Ministerie van LNV onderhavig besluit openbaar maken. De besluiten op grond van de Nb-wet 1998, waaronder onderhavige, zullen, onder anonimisering van de persoonsgegevens, geplaatst worden op www.minlnv.nl.

DE MINISTER VAN LANDBOUW, NATUUR EN
VOEDSELKWALITEIT,
voor deze;
DE REGIODIRECTEUR WEST,



dr. H.K. Wierenga

Bijlage 1: Inhoudelijke overwegingen
Bijlage 2: Passende beoordeling

Bijlage 1 bij besluit DRZW/2010-1260, d.d. 25-02-2010

WARMTETRANSPORTLEIDNG CENTRALE DIEMEN – ALMERE POORT

INHOUDELIJKE OVERWEGINGEN

DE AANVRAAG

De aanvraag van Nuon Warmte (hierna: Nuon) betreft de aanleg en het gebruik van een warmtetransportleiding tussen de elektriciteitscentrale van Nuon in Diemen (hierna: de Centrale in Diemen) en de te bouwen nieuwbouwwijk Almere Poort. De werkzaamheden bestaan daarin dat voor een klein deel op het land (ondergronds) en verder grotendeels in het water (in de bodem van het IJmeer) twee leidingen (een aanvoer- en een retourleiding) voor warmwatertransport worden gelegd.

Het totale leidingentracé bedraagt circa 8,5 kilometer waarvan ongeveer 7,5 kilometer door het IJmeer. Het tracé van de warmtetransportleiding (hierna: de leiding) doorkruist twee dijken, dat zijn de Diemerzeedijk bij Diemen en de IJmeerdijk bij Almere, alsmede de vaargeul voor beroepsscheepvaart die ten oosten van het eiland Hooft gelegen is.

De leiding wordt aangelegd om Almere Poort van warmte te voorzien door middel van stadsverwarming. Het doel van de stadsverwarming is het beperken van het gebruik van aardgas, zodat de uitstoot van koolstofdioxide vermindert (het gaat om een reductie van 82% in combinatie met andere maatregelen) en er minder aanslag op de gasvoorraden gedaan wordt. Via de aanleg van de leiding kan gebruik gemaakt worden van restwarmte afkomstig van de Centrale in Diemen. Deze restwarmte wordt benut om water te verwarmen. Het water wordt vervolgens via twee leidingen getransporteerd tussen de Centrale in Diemen en Almere Poort. De leidingen zijn stalen buizen met een doorsnede van circa 70 centimeter (buitenmaat). De binnenmaat van de buizen is 50 centimeter.

De aanleg van de leiding in dit project kan mogelijk leiden tot een afname van de hoeveelheid driehoeksmosselen en het oppervlak waterplanten (doorgroeid fonteinkruid) als voeselbron voor vogels, tot verslechtering van het habitatype kranswierwateren door een toename van atmosferische depositie (stikstof) en tot significante verstoring van zowel overwinterende watervogels als de rivierdonderpad en de meervleermuis in het Natura 2000-gebied Markermeer & IJmeer.

Nuon verzoekt daarom om een vergunning op basis van de Natuurbeschermingswet 1998 (hierna: Nb-wet 1998).

Lokalisering en uitvoering

Het tracé van de leiding ligt in het zuidelijk deel van het IJmeer. Vanaf de Centrale bij Diemen kruist het tracé de Diemerzeedijk en loopt vervolgens door de zuidoostelijke punt van de Diemer Vijfhoek naar het water van het IJmeer. Het tracé loopt verder ten noorden van Playa de L'una en drie eilandjes in het IJmeer: De Dorst, Warenar en Hooft (hierna: de drie eilanden), kruist dan de vaargeul en doorkruist de IJmeerdijk ter hoogte van de geplande Pampushoutweg. De leiding wordt tenslotte aangesloten op het nog te bouwen warmteoverdrachtstation bij Almere Poort.

De leiding wordt opgebouwd uit leidingsegmenten van ongeveer 500 meter. Deze leidingsegmenten worden voorgefabriceerd in de Pampushaven en met behulp van sleepboten getransporteerd naar de plaats waar de leiding komt te liggen.

In de bodem van het IJmeer wordt een sleuf gegraven van circa 2 meter diep en 20 meter breed in delen zonder een sliblaag dan wel 3 meter diep en 30 meter breed in delen met een sliblaag. De leidingsegmenten worden door middel van lastechniek op het water aan elkaar bevestigd waarbij gebruik wordt gemaakt van twee pontons. Vervolgens worden de leidingsegmenten in de sleuf afgezonden. Hierna wordt de sleuf weer gedicht met minimaal 1,5 meter bodemmateriaal dat tijdelijk is opgeslagen. Deze tijdelijke opslag van bodemmateriaal gebeurt zowel onder water op de bodem van het IJmeer – dit betreft aan de Diemense kant de eerste 500 meter van het tracé – als in drijvende bakken, de zogenoemde onderlossers, op het resterende deel van het watertracé. Onder beide dijken wordt de leiding aangelegd door middel van een horizontaal gestuurde boring, dat is een boring vanaf het maaiveld waarbij het te passeren object over grote lengte ongeroerd blijft. Ten behoeve van de boring van het boorgat wordt op circa 150 meter van de oever een boorstelling geïnstalleerd in een zogenoemde

cofferdam, dat is een 'ring' van damwanden die in de bodem van het IJmeer wordt aangebracht. De leiding wordt bij beide dijken vanaf het land ingetrokken.

WETTELIJK KADER

Natura 2000-gebieden

Artikel 1, sub n, van de Nb-wet 1998 omschrijft een Natura 2000-gebied als een gebied dat is aangewezen op grond van artikel 10a, eerste lid, een gebied dat voorlopig is aangewezen als bedoeld in artikel 12, derde lid, of een gebied dat voorkomt op de lijst van gebieden van communautair belang, bedoeld in artikel 4, tweede lid, van richtlijn 92/43/EEG.

Artikel 10a, lid 1, van de Nb-wet 1998 bepaalt dat de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (hierna: LNV) gebieden aanwijst ter uitvoering van richtlijn 79/409/EEG (dat is de Vogelrichtlijn) en richtlijn 92/43/EEG (zijnde de Habitatrichtlijn). Lid 3 van dit artikel stelt dat de instandhoudingsdoelstelling van de Vogel- en Habitatrichtlijngebieden mede betrekking kan hebben op doelstellingen ten aanzien van het behoud, het herstel en de ontwikkeling van het natuurschoon of de natuurwetenschappelijke betekenis van het gebied, anders dan vereist ingevolge de Vogel- en Habitatrichtlijn.

Het Markermeer en het IJmeer¹ zijn gebieden welke conform richtlijn 79/409/EEG inzake het behoud van de vogelstand door de toenmalige staatssecretaris van LNV zijn aangewezen als speciale beschermingszone krachtens de Vogelrichtlijn.

Het IJmeer (gebiedsdeel Kustzone Muiden) is voorts conform richtlijn 92/43/EEG inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna bij de Europese Commissie aangemeld als speciale beschermingszone krachtens de Habitatrichtlijn. Op 19 mei 2003 heeft Nederland de Europese Commissie een lijst van 141 van deze Habitatrichtlijngebieden aangeboden. Op 8 december 2004 heeft de Europese Commissie bekend gemaakt dat zij deze lijst heeft vastgesteld.

De minister van LNV heeft het Markermeer & IJmeer op 23 december 2009 definitief aangewezen als Natura 2000-gebied. Met vorenbedoeld besluit zijn eerdere besluiten krachtens de Vogelrichtlijn, voor zover deze betrekking hebben op het gebied Markermeer en het deelgebied IJmeer, gewijzigd.

Artikel 19d, lid 1, van de Nb-wet 1998 bepaalt dat het verboden is zonder vergunning, of in strijd met aan een dergelijke vergunning verbonden voorschriften of beperkingen, projecten of andere handelingen te realiseren onderscheidelijk te verrichten die, gelet op de instandhoudingsdoelstelling, de kwaliteit van de natuurlijke habitats en de habitats van soorten in een Natura 2000-gebied kunnen verslechteren of een significant verstorend effect kunnen hebben op de soorten waarvoor het gebied is aangewezen. Zodanige projecten of andere handelingen zijn in ieder geval projecten of handelingen die de natuurlijke kenmerken van het desbetreffende gebied kunnen aantasten.

De vergunningplicht, zoals deze is neergelegd in artikel 19d van de Nb-wet 1998, ziet niet alleen op handelingen die van invloed zijn op en verricht worden binnen een Natura 2000-gebied, maar tevens op activiteiten die buiten een Natura 2000-gebied worden verricht maar wel effecten hebben binnen het beschermde gebied, de zogenoemde externe werking.

Artikel 19e, sub a, sub b en sub c, van de Nb-wet 1998 bepaalt dat gedeputeerde staten c.q. de minister van LNV bij het verlenen van een vergunning op basis van artikel 19d, lid 1, van de Nb-wet 1998 rekening houden met:

¹ Op het IJmeer zijn twee aanwijzingsbesluiten krachtens de Vogelrichtlijn van toepassing. Dat zijn het besluit d.d. 18 november 1994 voor Eemmeer, Gooimeer en IJmeer respectievelijk het besluit d.d. 24 maart 2000 en het gewijzigde besluit d.d. 27 september 2005 voor IJmeer.

- de gevolgen die een project of andere handeling, waarop de vergunningaanvraag betrekking heeft, gelet op de instandhoudingsdoelstelling kan hebben voor een Natura 2000-gebied;
- met een op grond van artikel 19a of artikel 19b, van de Nb-wet 1998, vastgesteld beheerplan en vereisten op economisch, sociaal en cultureel gebied, alsmede regionale en lokale bijzonderheden.

Conform artikel 19g, lid 1, van de Nb-wet 1998 kan een vergunning slechts worden verleend indien het bevoegd gezag zich op grond van de passende beoordeling ervan heeft verzekerd dat de natuurlijke kenmerken van het desbetreffende gebied c.q. de desbetreffende gebieden niet aangetast zullen worden.

VERGUNNINGPLICHT

Ik stel vast dat de voorgenomen activiteit in potentie de natuurlijke kenmerken van het Natura 2000-gebied Markermeer & IJmeer zou kunnen aantasten. Derhalve ben ik van mening dat deze activiteit als vergunningplichtig onder de Nb-wet 1998 moet worden aangemerkt.

Ik wil u er voorts op wijzen dat, indien zulks uit de vereisten van de Flora- en faunawet en de bevindingen in de ecologische toetsing voortvloeit, u tevens dient te beschikken over een ontheffing ex artikel 75, derde lid, van de Flora- en faunawet. Een dergelijke ontheffing dient u aan te vragen bij Dienst Regelingen, t.a.v. het Team Vergunningen Ontheffingen Uitvoering (VOU), postbus 19530, 2500 CM Den Haag. Voor meer inhoudelijke informatie verwijs ik u naar de website: www.minlnv.nl

BELEID

De aanleg en het gebruik van de leiding zoals omschreven in dit besluit passen binnen het relevante vastgestelde beleid dat hieronder is weergegeven.

Nota Ruimte (2006)

In de Nota Ruimte staat het volgende afwegingskader vermeld:

Afwegingskader VHR-, NB-wet en EHS-gebieden

In zijn algemeenheid is het ruimtelijk beleid voor de VHR-, Nb-wet- en EHS-gebieden gericht op het behoud, herstel en de ontwikkeling van de wezenlijke kenmerken en waarden van een gebied. De bescherming van de wezenlijke kenmerken en waarden vindt plaats door toepassing van een specifiek afwegingskader, het zogenoemde «nee, tenzij»-regime.

EHS-gebieden

Op de EHS-gebieden is het «nee-tenzij»-regime van kracht. Hiervoor geldt dat nieuwe plannen, projecten niet zijn toegestaan indien deze de wezenlijke kenmerken of waarden van het gebied significant aantasten, tenzij er geen reële alternatieven zijn én er sprake is van redenen van groot openbaar belang. Voor ingrepen die aantoonbaar aan de criteria voldoen, geldt het vereiste dat de schade zoveel mogelijk moet worden beperkt door mitigerende maatregelen. Resterende schade dient te worden gecompenseerd. Om te kunnen bepalen of de wezenlijke kenmerken en waarden van een gebied significant worden aangetast, moet het bevoegde gezag erop toezien dat hiernaar, door de initiatiefnemer, onderzoek wordt verricht.

Om een zorgvuldige afweging te kunnen maken zullen de te beschermen en te behouden wezenlijke kenmerken en waarden per gebied moeten worden gespecificeerd. De wezenlijke kenmerken en waarden zijn de actuele en potentiële waarden, gebaseerd op de natuurdoelen voor het gebied. Het gaat daarbij om: de bij het gebied behorende natuurdoelen en -kwaliteit, geomorfologische en aardkundige waarden en processen,

de waterhuishouding, de kwaliteit van bodem, water en lucht, alsmede rust, stilte, donkerte en openheid, de landschapsstructuur en de belevingswaarde.

Beleidsprogramma Schoon en Zuinig

Het beleidsprogramma 'Schoon en Zuinig: Nieuwe energie voor het klimaat' is onderdeel van het beleidsprogramma 2007-2011 van het Kabinet Balkenende IV. De minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer coördineert Schoon en Zuinig voor de zeven ministeries die hierbij betrokken zijn.

De doelen van Schoon en Zuinig zijn:

- 30% minder uitstoot van broeikasgassen (CO₂) in 2020 vergeleken met 1990;
- verdubbeling van het tempo van energiebesparing van 1 naar 2 procent per jaar;
- het aandeel duurzame energie van het totale energiegebruik in Nederland in 2020 verhogen van 2 naar 20 procent.

De ambities voor onder andere energiebesparing, duurzame energie en opslag van CO₂ staan beschreven in het werkprogramma Schoon en Zuinig. Hierin worden de ambities per sector uitgewerkt. Voor de gebouwde omgeving (bestaande bouw en nieuwbouw) worden extra financiële middelen beschikbaar gesteld om tot een forse reductie van de CO₂-uitstoot te komen. Voor bestaande bouw wordt een energielabel ingevoerd en financiële prikkels gegeven om woningen met duurzame energievoorzieningen zoals zonneboilers, warmtepompen en zon-pv uit te rusten. Voor nieuwbouw geldt een aanscherping van de bestaande nationale norm – de Energie Prestatie Coëfficiënt (EPC) – met als doel de energieneutrale woning, dat is een woning die per saldo geen (fossiele) brandstof gebruikt, in 2020. Alle maatregelen moeten in 2020 leiden tot grootschalige toepassing van nieuwe technologieën en concepten die het energieverbruik van woningen en gebouwen met meer dan 50% vermindert.

PASSENDE BEOORDELING

Geen beheer, project

De voorgenomen activiteit vormt een project welke geen direct verband heeft met of nodig is voor het beheer van het Natura 2000-gebied Markermeer & IJmeer.

Mogelijk significante gevolgen

Uit artikel 19f, lid 1, van de Nb-wet 1998 volgt dat voor projecten die niet direct verband houden met of nodig zijn voor het beheer van een Natura 2000-gebied, maar die afzonderlijk of in combinatie met andere projecten of plannen significante gevolgen kunnen hebben voor het desbetreffende gebied, de initiatiefnemer een passende beoordeling opstelt.

Het Europese Hof van Justitie heeft in zijn uitspraak van 7 september 2004 aangegeven dat een passende beoordeling slechts dan achterwege kan worden gelaten indien op grond van objectieve gegevens kan worden uitgesloten dat uitvoering van de werkzaamheden afzonderlijk of in combinatie met andere plannen of projecten significante gevolgen kan hebben voor het betrokken gebied.

Naar mijn mening is het, naar de aard van de aangevraagde activiteit, niet op voorhand, op basis van objectieve gegevens, uit te sluiten dat de voorgenomen aanleg van de leiding mogelijk significante gevolgen zou kunnen hebben voor de soorten en habitats waarvoor het IJmeer is aangewezen als Vogelrichtlijngebied en als Habitatrichtlijngebied. Derhalve concludeer ik dat een passende beoordeling conform artikel 19f van de Nb-wet 1998 vereist is.

Een passende beoordeling houdt in dat op basis van de beste wetenschappelijke kennis ter zake, de gevolgen van een plan of project die op zichzelf of in combinatie met andere plannen of projecten de instandhoudingsdoelstellingen in gevaar kunnen brengen, geïnventariseerd moeten worden.

U heeft een passende beoordeling bij uw aanvraag gevoegd. Deze passende beoordeling is gemaakt door DHV.

DE BESCHERMDE GEBIEDEN

Instandhoudingsdoelen/aanwijzingsbesluit

Voor een uitgebreid overzicht van de instandhoudingsdoelstellingen van het **Natura 2000-gebied Markermeer & IJmeer** verwijs ik naar de hieromtrent weergegeven informatie op www.minInv.nl.

In het onderstaande volgt mijn beoordeling van de bij de aanvraag gevoegde passende beoordeling en de daarin opgenomen conclusies.

Mogelijke effecten

Volgens de passende beoordeling kan als gevolg van het graven én het dichten van de sleuf oppervlakte waterplanten en driehoeksmosselen verloren gaan. Waterplanten – het gaat om doorgroeid fonteinkruid, sterkranswier en kranswieren – en driehoeksmosselen zijn een voedselbron voor vogelsoorten zoals krakeend, krooneend, tafeleend en meerkoet die foerageren op waterplanten, respectievelijk kuifeend, topper en brilduiker die overwegend driehoeksmosselen eten. Verkleining van de voedselbeschikbaarheid kan van invloed zijn op de draagkracht van het Natura 2000-gebied voor de betreffende vogelsoort en het behalen van de instandhoudingsdoelstelling in gevaar brengen.

Door het graven van de sleuf en het terugbrengen van de grond op de afgezonken buizen zal vertroebeling plaatsvinden. Een verminderd doorzicht kan de lichtbeschikbaarheid van waterplanten verkleinen en daarmee van invloed zijn op de standplaats. vertroebeling kan er voor zorgen dat driehoeksmosselen 'verstopt raken' of verhongeren.

Als gevolg van verstoring door geluid, trillingen en de aanwezigheid van materiaal en mensen kunnen vogels verstoord worden in hun natuurlijk gedrag. De verstoring van vogels kan zich uiten in stoppen met foerageren, wegzwemmen of opvliegen.

Door de boring onder de Diemerzeedijk en de IJmeerdijk kan leefgebied van de rivierdonderpad tijdelijk verstoord worden door trillingen en het geluid van de leiding die onder de dijk wordt doorgeboord.

De lichtuitstraling die vrijkomt tijdens de uitvoering van de werkzaamheden, kan een mogelijke verstoringsbron voor de meervleermuis vormen.

Door de inzet van materieel (boorstellingen, kranen, vrachtwagens, duw- en sleepboten en onderlossers) kan de kwaliteit van het habitattype kranswierwateren als gevolg van atmosferische depositie achteruitgaan.

De warmteafgifte van de leiding kan zorgen voor een temperatuursverandering van de omgeving en daarmee gevolgen hebben voor de waterkwaliteit en de leefomstandigheden van (bodem)dieren en waterplanten.

Ik kan mij vinden in bovenstaande analyse.

Vogelsoorten: effecten op de ecologische vereisten

DHV constateert dat acht vogels – het gaat om fuut, aalscholver, smient, tafeleend, kuifeend, brilduiker, nonnetje en meerkoet – met lagere aantallen in het gebied aanwezig zijn dan de doelaantallen uitgedrukt in gemiddelde seizoensgemiddelden conform de ontwerp instandhoudingsdoelstellingen voor deze acht soorten in het Markermeer & IJmeer.² In het kader van de toets van de werkzaamheden aan de instandhoudingsdoelstellingen gaat DHV uit van de door het Steunpunt Natura 2000 in juli 2009 gepubliceerde 'Leidraad bepaling significantie' (hierna: de Leidraad). Voor de soorten en habitattypen waarvoor in het Natura 2000-gebied Markermeer & IJmeer instandhoudingsdoelstellingen zijn geformuleerd, zijn de ecologische vereisten het vertrekpunt voor de toets. DHV gaat uitgebreid in op de gevolgen van de aanleg en het

² In het definitieve aanwijzingsbesluit voor het Markermeer & IJmeer zijn de doelaantallen niet gewijzigd.

gebruik van de leiding op vier ecologische vereisten in relatie tot onder meer overwinterende watervogels.

a) gevolgen voor rustgebieden

DHV stelt vast dat de functie van de Pampushaven als rustgebied voor overwinterende watervogels (fuut, tafeleend, kuifeend, brilduiker, meerkoet en grote zaagbek) door de werkzaamheden in de Pampushaven niet wordt aangetast, omdat in de huidige situatie overslag van zand plaatsvindt en met name in het westelijk deel wordt gewindsurft. Bovendien heeft de Pampushaven voldoende ruimte, waarbij de meeste vogels zich in het rustige oostelijke deel van de haven concentreren. De Pampushaven heeft voldoende capaciteit als rustgebied voor enkele duizenden vogels en vogels zullen de Pampushaven niet mijden. Er zijn voldoende alternatieven en in de worst case zal een deel van de vogels naar alternatieve rustplekken op korte afstand van de Pampushaven uitwijken. Ook ten aanzien van Playa de L'una/Diemer Vijfhoek en Kustzone bij Muiden vindt DHV dat de functie als rustgebied voor overwinterende watervogels niet wordt aangetast, omdat de aanwezige vogels (fuut, grauwe gans, kuifeend en meerkoet voor Playa de L'una/Diemer Vijfhoek respectievelijk fuut, krakeend, kuifeend en meerkoet voor Kustzone bij Muiden) ten tijde van de werkzaamheden broeden en de instandhoudingsdoelstelling geen betrekking heeft op de functie van het Markermeer & IJmeer als broedgebied.

De functie van de Kust bij Almere als rustgebied voor overwinterende watervogels (fuut, krakeend, tafeleend en kuifeend) wordt niet aangetast, omdat de aantallen hier rustende vogels door de ongunstige ligging op de wind relatief klein zijn en vogels bij verstoring zullen uitwijken naar vergelijkbare gebieden die op korte afstand langs de IJmeerdijk voorhanden zijn. In het ergste geval zullen vogels uitwijken naar alternatieve rustgebieden ten zuiden van de drie eilanden of in Playa de L'una.

DHV concludert dat er geen sprake is van een verslechtering van het leefgebied van vogels, noch van een significant verstorend effect op vogels.

Ik deel deze conclusie. Naar mijn oordeel maakt de passende beoordeling afdoende duidelijk dat er buiten de vier rustgebieden nog voldoende rustplekken aanwezig zijn waar vogels in geval van verstoring naar kunnen uitwijken. Dat geldt met name voor de rustgebieden Pampushaven en Kust bij Almere. Ik teken daarbij aan dat de Pampushaven een belangrijke functie als slaapplek voor een groot aantal vogels heeft. Normaal gesproken maken havens geen deel uit van de begrenzing van Vogelrichtlijngebieden, tenzij de betreffende haven een functie als uitwijk- c.q. rustplaats voor vogels vervult. Dit geldt nadrukkelijk voor de Pampushaven. Door uitvoering van de werkzaamheden in het westelijk deel van deze haven is dit deel van het rustgebied tijdelijk niet beschikbaar. Alleen het oostelijk deel van de Pampushaven blijft als rustgebied over. De passende beoordeling geeft niet aan hoeveel overwinterende vogels door de werkzaamheden in de Pampushaven moeten uitwijken. Ik ga er echter niet van uit dat de verstoring van rustende vogels in de Pampushaven blijvende gevolgen heeft voor de functie van deze haven als rustgebied, temeer daar de verstoring maar gedurende één winterseizoen plaatsvindt en er voldoende oppervlak rustgebied in de Pampushaven overblijft in het grotere niet-verstoorte oostelijke deel van de haven. Voor Playa de L'una/Diemer Vijfhoek en Kustzone bij Muiden stel ik vast dat zij hun functie als rustgebied voor overwinterende watervogels behouden, omdat de werkzaamheden op die plekken niet in de periode worden uitgevoerd dat vogels deze locaties als slaapplek benutten. Het feit dat de instandhoudingsdoelstellingen van alle in het Markermeer & IJmeer verblijvende vogels – de enige uitzondering zijn visdief en aalscholver³ – betrekking hebben op hun aanwezigheid als niet-broedvogel, betekent overigens nog geen vrijbrief voor verstoring van vogels tijdens de broedtijd. De bescherming van broedvogels is geregeld via de Flora- en faunawet.

³ In het definitieve aanwijzingsbesluit voor het Markermeer & IJmeer is de aalscholver toegevoegd als broedvogel.

b) gevolgen voor de populatie driehoeksmosselen

DHV geeft aan dat door de aanleg van de leiding groeiplaatsen van driehoeksmosselen worden vernietigd. Het gaat om een verlies aan biovolume driehoeksmosselen van ongeveer 20.000 liter op een totaal van ongeveer 15,3 miljoen liter in het totale Natura 2000-gebied Markermeer & IJmeer. Door de aanleg van de leiding neemt de hoeveelheid driehoeksmosselen met circa 0,13% af.

Deze afname staat in geen verhouding tot de fluctuaties van de populatie driehoeksmosselen in de huidige situatie waarin de hoeveelheid driehoeksmosselen in het Natura 2000-gebied achteruitgaat vanwege de grootschalige slibproblematiek in het Markermeer en het IJmeer. De percentuele afname staat ook in geen verhouding tot de natuurlijke fluctuaties van de aantallen overwinterende watervogels. De afname van de hoeveelheid driehoeksmosselen als gevolg van de aanleg van de leiding komt niet in de aantallen vogels tot uitdrukking. De afname is bovendien kleiner dan 1% van de natuurlijke sterfte. Bij geschikt substraat op de locatie kan herkolonisatie binnen 2 tot 3 jaar plaatsvinden.

DHV concludeert dat de relatief kleine afname van de hoeveelheid driehoeksmosselen niet leidt tot meetbare afname van de voedselbeschikbaarheid voor kwalificerende vogels. Er is geen sprake van verslechtering van het leefgebied van vogels, noch van een significant verstorend effect op vogels.

Ik deel deze conclusie en de daaraan ten grondslag liggende overwegingen. Deze sluiten, waar het de slechte ecologische kwaliteit van het Markermeer & IJmeer betreft, aan bij de bevindingen in het definitieve aanwijzingsbesluit voor het gelijknamige Natura 2000-gebied. Het voornoemde besluit geeft aan dat de aantallen tafeleenden in de jaren negentig van de vorige eeuw zeer sterk zijn afgenomen, enerzijds door afname van driehoeksmosselen in het Markermeer en IJmeer, anderzijds door de aantrekkingskracht van de Veluwerandmeren, waar de aanpak van eutrofiëring resulteerde in een toename van kranswier en driehoeksmosselen. De verbetering van de ecologische kwaliteit van het Markermeer & IJmeer zal in een ander verband opgepakt worden. Ik stel vast dat de afname van driehoeksmosselen door de aanleg van de leiding een tijdelijk effect is en bovendien minder is dan 1%. Op basis van het daarover gestelde in de Leidraad ben ook ik van mening dat dit effect niet als significant kan worden gezien.

c) gevolgen voor de hoeveelheid waterplanten

Volgens DHV gaat door de aanleg van de leiding ongeveer 1,5 hectare doorgroeid fonteinkruid met een dekingspercentage van minder dan 15% verloren. Een afname van circa 1,5 hectare doorgroeid fonteinkruid betekent dat het voedselaanbod voor waterplant etende vogels (zoals krakeend, krooneend, meerkoet, tafeleend en kleine zwaan) in het Natura 2000-gebied met ongeveer 0,05% afneemt. Gezien de capaciteit van doorgroeid fonteinkruid om snel te (re)koloniseren, verwacht DHV dat de vergraven delen in een worst case scenario binnen vier jaar na het dichten van de leidingsleuf weer begroeid zijn. Er is sprake van een strikt tijdelijk effect voor een periode van 2-3 jaar. De relatief kleine afname van het oppervlakte doorgroeid fonteinkruid leidt niet tot een meetbare afname van de voedselbeschikbaarheid voor kwalificerende vogels.

DHV concludeert dat er geen sprake is van een verslechtering van het leefgebied, noch van een significant verstorend effect.

Ik onderschrijf deze conclusie en de overwegingen die eraan ten grondslag liggen. De door DHV gesignaleerde slibproblematiek in het Markermeer & IJmeer als oorzaak voor de achteruitgang van de oppervlakte waterplanten in het Natura 2000-gebied wordt bevestigd in het definitieve aanwijzingsbesluit voor het Markermeer & IJmeer. Naar mijn mening verwijst DHV hier ook terecht weer naar de fluctuaties van de oppervlakten waterplanten en de natuurlijke fluctuaties in de aanwezige aantallen overwinterende watervogels in de huidige situatie. Ik stel vast dat het door Nuon voorgenomen gebruik van onderlossers bijdraagt tot beperking van de hoeveelheid zwevend slib dat vrijkomt bij het storten van het opgeslagen bodemmateriaal na het afzinken van de leidingen in de sleuf. Blijkens de passende beoordeling leidt de inzet van onderlossers ertoe dat 1%

van het bodemmateriaal gaat zweven en op relatief korte afstand – binnen 70 meter – weer bezinkt. Ik stel ook vast dat de verwachte afname van de oppervlakte doorgroeid fonteinkruid onder de 1 % blijft, waarmee ook naar mijn mening op grond van het ter zake gestelde in de Leidraad geen sprake kan zijn van een significant effect.

d) gevolgen voor de hoeveelheid vis

DHV constateert dat door de *aanleg* van de leiding noch paaigebieden noch leefgebied van spiering, de belangrijkste voedselbron voor visetende vogels, verloren gaat.

Bovendien kunnen ook overige vissoorten die in waterplantvelden voorkomen, als voedsel voor viseters dienen. Door de aanleg van de leiding wordt in totaal ongeveer 20 hectare waterbodem vergraven wat verwaarloosbaar is ten opzichte van de totale oppervlakte leefgebied van spiering. Verstoorde vissen en andere bodemdieren zullen voldoende vervangend leefgebied kunnen vinden.

DHV concludeert dat de aanleg van de leiding niet leidt tot een afname van de populatie spiering in het Markermeer en IJmeer en ook niet tot een meetbare verkleining van de populatie van andere vissoorten. Er is geen sprake van verslechtering van het leefgebied voor vogels, noch van een significant verstorend effect op vogels.

Wat het *gebruik* van de leiding betreft stelt DHV vast dat de natuurlijke temperatuurfluctuaties in de waterlaag en de bovenste laag van de bodem groter zijn de maximale temperatuurverhoging van 2 graad Celsius als gevolg van de warmteafgifte van de leiding in perioden met ijsbedekking. De warmteafgifte leidt niet tot meetbare opwarming van het water in het IJmeer. Het gebruik van de leiding heeft daarom geen invloed op de kans op algengroei of op de paarmogelijkheden van vis.

DHV concludeert dat de voedselbeschikbaarheid voor soorten door de warmteafgifte niet afneemt.

Ik deel beide conclusies en acht deze voldoende onderbouwd. Ik teken daarbij aan dat in het Markermeer & IJmeer blijkens het definitieve aanwijzingsbesluit voor dit Natura 2000-gebied sprake is van een verslechterde voedselsituatie voor viseters, in het bijzonder door de afname van de hoeveelheid spiering rond 1990. Deze afname wordt genoemd als oorzaak voor de afnemende aantallen futen en grote zaagbekken in het Natura 2000-gebied buiten het IJmeer waar de aantallen min of meer stabiel blijven. De afname van de hoeveelheid spiering hangt vooral samen met het bestaand gebruik in het Markermeer & IJmeer, in het bijzonder visserij (er is sprake van overbevissing), en kan derhalve niet toegeschreven worden aan het gebruik van de leiding. De warmteafgifte leidt er dus ook naar mijn mening niet toe dat de voedselbeschikbaarheid voor watervogels in het IJmeer afneemt.

Hoewel spiering geen te beschermen waarde op grond van de Nb-wet 1998 is – het is geen bijlage 2 soort van de Habitatrichtlijn⁴ -, ben ik van mening dat alle maatregelen moeten worden genomen om significante verstoring en daarmee achteruitgang van deze vissoort tegen te gaan. Dit geldt temeer daar spiering een belangrijke voedselbron is voor een aantal vogelsoorten waar het Markermeer & IJmeer voor is aangewezen als speciale beschermingszone krachtens de Vogelrichtlijn. Verstoring door onderwatergeluid op spiering bijvoorbeeld door heikwerkzaamheden ten behoeve van de aanleg van de cofferdam dient naar mijn oordeel te worden voorkomen. Blijkens een mondelinge mededeling van Nuon d.d. 11 januari 2010 kan dat door toepassing van de methode 'intrillen' voor het aanbrengen van de damwanden. Dat wordt bevestigd in een recente door F. Heinis (een aquatisch ecooloog) opgestelde memo over de effecten van onderwatergeluid op vissen, met name rivierdonderpad en spiering. In de memo van Heinis staat dat de techniek van 'intrillen' waarschijnlijk leidt tot minder hoge geluidsniveaus dan heien. Nuon zal de methode 'intrillen' toepassen waar dat mogelijk is.

Ik verbind aan de vergunning een voorschrift welke eventuele verstoring van spiering tijdens de aanlegfase beoogt te voorkomen, door voor te schrijven dat voor het

⁴ Waar een plant- of diersoort voorkomt op bedoelde bijlage, moet Nederland hiervoor gebieden aanmelden en vervolgens aanwijzen. Spiering komt niet voor op bijlage 2 van de Habitatrichtlijn.

aanbrengen van de damwanden van de cofferdam gebruik dient te worden gemaakt van de methode 'intrillen', tenzij de lokale bodemkundige omstandigheden dat niet toelaten; zie voorschrift 9. Met dit voorschrift worden mogelijke negatieve verstoringseffecten vermeden die zich in de aanlegfase kunnen voordoen door onderwatergeluid op spiering, een belangrijke voedselbron voor visetende watervogels in het Markermeer & IJmeer.

Vogelsoorten: effecten op individuele soorten

Visdief, lepelaar, grauwe gans, brandgans en krakeend

Volgens DHV zullen de werkzaamheden de voedselbeschikbaarheid voor deze soorten niet verkleinen. Ondanks de tijdelijke verstoring van relatief kleine delen van het foerageer- en/of rustgebied van de soorten is er met zekerheid geen effect op de draagkracht van het gebied voor deze soorten.

DHV concludeert dat de aanleg van de leiding geen negatief effect heeft op de doelstelling voor visdief, lepelaar, grauwe gans, brandgans en krakeend.

Ik deel deze conclusie. Voor visdief stel ik vast dat er geen sprake van een effect kan zijn, omdat de dichtstbijzijnde broedkolonie op de Kinseldam, dat is buiten het plangebied, ligt. Het Markermeer & IJmeer is aangewezen voor de visdief als broedvogel. Dat door de werkzaamheden geen leefgebied van visdief verloren gaat noch leefgebied van spiering verdwijnt, is mijn inziens een gunstige bijkomstigheid.

Ik kan mij ook vinden in de aanname van DHV dat het plangebied geen betekenis heeft voor de lepelaar en dat er om die reden dan ook geen effect op deze soort is.

Met betrekking tot de grauwe gans acht ik het op grond van de telgegevens en het foerageergedrag verdedigbaar dat de aanleg van de leiding geen effect op de instandhoudingsdoelstelling voor deze soort zal hebben. De veronderstelling van DHV dat verstoring in de winterperiode niet zo groot is dat dit effect heeft op de populatieomvang, komt mij logisch over, temeer daar de daadwerkelijk aanwezige aantallen grauwe ganzen drie keer zo groot zijn als het in de instandhoudingsdoelstelling aangegeven doelaantal voor grauwe gans in het Markermeer & IJmeer.

Voor wat betreft de brandgans is de conclusie dat er geen effect is, terecht gezien de door DHV aangedragen argumenten, namelijk de foerageerlocatie (het zijn planteneters op cultuurgrasland) enerzijds en de fasering van de werkzaamheden die nog niet begonnen zijn als de vogels er rusten, anderzijds.

Ten aanzien van de krakeend tenslotte is er ook naar mijn oordeel geen sprake van een effect gezien het zeer geringe aantal in de Pampushaven rustende vogels (gemiddeld 0,5% van de totale populatie in het Markermeer & IJmeer) en de aanwezige mogelijkheid voor verstoorde vogels om naar ongestoorde delen van het plangebied uit te wijken.

Topper, nonnetje, kleine zilverreiger, kleine zwaan en dwergmeeuw

DHV stelt vast dat deze soorten niet (dat geldt voor dwergmeeuw, topper en deels ook nonnetje in de Pampushaven en kleine zwaan in het zuidwestelijke deel van het watertracé) of zeer marginaal (kleine zilverreiger) in het plangebied zijn aangetroffen dan wel niet in de periode aanwezig zijn dat de werkzaamheden worden uitgevoerd (dit betreft nonnetje en kleine zwaan). Het plangebied heeft voor deze soorten in de periode waarin de werkzaamheden plaatsvinden, geen betekenis. Er is geen sprake van een vermindering van draagkracht.

DHV concludeert dat de aanleg en het gebruik van de leiding geen negatief effect hebben op de doelstelling voor topper, nonnetje, kleine zilverreiger, kleine zwaan en dwergmeeuw.

Ik ben het eens met deze conclusie. Ik stel vast dat de genoemde gebieden waar topper voorkomt, buiten het plangebied liggen alsook buiten het IJmeer. De gebieden die DHV noemt, grenzen namelijk aan het Markermeer. Ik teken overigens aan dat de door DHV vermelde oorzaak voor de afnemende aantallen toppers, namelijk de fors afnemende hoeveelheid driehoeksmosselen, niet aan de aanleg van de leiding toe te schrijven is. Het betreft een probleem dat ook in het aanwijzingsbesluit voor het Markermeer & IJmeer gesignaleerd wordt en andere oorzaken heeft.

De stelling dat de aanleg van de leiding geen effect zal hebben op de doelstelling voor nonnetje, acht ik voldoende onderbouwd op grond van de in de passende beoordeling genoemde uitvoeringsperiode van de werkzaamheden en de periode dat de betreffende soort in het plangebied aanwezig is.

De conclusie dat de werkzaamheden geen effect hebben op dwergmeeuw, acht ik logisch gezien het feit dat de dwergmeeuw niet in het plangebied is waargenomen.

Ik stel tenslotte vast dat het Markermeer & IJmeer conform het definitieve aanwijzingsbesluit niet langer is aangewezen voor kleine zilverreiger en kleine zwaan. DHV heeft terecht de effecten op beide vogelsoorten onderzocht, omdat ten tijde van de opstelling van de passende beoordeling de besluiten tot aanwijzing van het Markermeer en het IJmeer als speciale beschermingszone krachtens de Vogelrichtlijn nog vigeerden en het gebied derhalve nog voor beide voornoemde vogels aangewezen was.

Smient, slobbeend, krooneend en visarend

Volgens DHV kunnen deze soorten door de werkzaamheden in de Pampus haven of op het IJmeer verstoord worden. De verstoring is niet dermate dat de functie die het gebied voor deze vogels heeft, vermindert en het halen van de instandhoudingsdoelstelling in gevaar komt. Vogels kunnen bij hevige en langdurige verstoring uitwijken naar de luwte ten zuiden van de drie eilanden, de oeverzone bij Muiden, de Gouwezee of het water ten noorden van de Diemer Vijfhoek. De verstoring is tijdelijk van aard en zal er niet toe leiden dat de instandhoudingsdoelstelling blijvend niet gehaald kan worden.

DHV concludeert dat de aanleg en het gebruik van de leiding geen negatief effect hebben op de doelstelling voor smient, slobbeend, krooneend en visarend.

Ik onderschrijf deze conclusie. Ik maak echter een kanttekening waar het de effecten op de smient betreft. Blijkens de passende beoordeling is deze soort in het gebied aanwezig met lagere aantallen dan het doelaantal in de instandhoudingsdoelstelling. Gezien de mogelijke verstoring van rustende smienten door de werkzaamheden in de Pampus haven juist in de periode (oktober tot en met maart) dat de smient met grote aantallen in het gebied aanwezig is, was het logischer geweest deze soort onder de hierna te bespreken groep van vogels te rangschikken. Op basis van de verstrekte gegevens ben ik dan ook van mening dat het effect op smient als negatief maar zeker niet significant moet worden aangemerkt. Ik neem daarbij in ogenschouw dat de aanwezige relatief lage aantallen in de Pampus haven (het gaat om 0,02% van de totale populatie in het Markermeer & IJmeer) ruim onder de 1% marge voor significantie bij tijdelijke effecten conform de Leidraad blijven.

De hiervoor genoemde 1% marge is ook van toepassing op de slobbeend die blijkens de passende beoordeling eveneens met relatief lage aantallen (0,3% van de totale populatie in het Natura 2000-gebied) is waargenomen. Ik ben met DHV van mening dat de werkzaamheden geen negatief effect op de instandhoudingsdoelstelling voor slobbeend hebben.

Ten aanzien van de krooneend wijs ik er op dat de instandhoudingsdoelstelling voor deze soort geen doelaantal noemt. Op grond van de vaststelling in de passende beoordeling dat de werkzaamheden op het water al afgerond zijn als de krooneend in de buurt van de drie eilanden aanwezig is, kom ook ik tot de conclusie dat de werkzaamheden geen negatief effect hebben op de instandhoudingsdoelstelling voor de krooneend.

Wat de visarend aangaat stel ik vast dat het Markermeer & IJmeer blijkens het definitieve aanwijzingsbesluit thans niet langer voor deze vogelsoort is aangewezen. Ook hier geldt dat DHV terecht de effecten op de visarend in beeld heeft gebracht, omdat het Markermeer & IJmeer krachtens de vigerende Vogelrichtlijnbesluiten uit 2000 wel was aangewezen voor visarend op het moment dat de passende beoordeling werd gemaakt.

Fuut, aalscholver, tafeleend, kuifeend, brilduiker, meerkoet, grote zaagbek en zwarte stern

Naar de mening van DHV zullen de werkzaamheden de voedselbeschikbaarheid voor deze acht soorten niet verkleinen. Wel kunnen rustende en foeragerende vogels met name in de Pampus haven worden verstoord. In reactie op de optredende verstoring zullen de

vogels gedurende de uitvoeringsfase op grotere afstand van de verstoringbron verblijven of zich naar rustige plekken in het Markermeer & IJmeer verplaatsen. Voor de genoemde soorten zijn alternatieve rust- en foerageergebieden beschikbaar. DHV noemt in dat verband de luwe zone ten zuiden van de drie eilanden, de oeverzone bij Muiden, de diepere delen van het Markermeer en het IJmeer, de luwte van Playa de L'una, de luwe plekken bij de Houtribdijk en het open water tussen de Diemer Vijfhoek en de drie eilanden. De verstoring van een deel van het leefgebied is slechts tijdelijk van aard en zal er niet toe leiden dat de instandhoudingsdoelstelling blijvend niet kan worden gehaald. DHV concludeert dat het effect van de werkzaamheden op fuut, aalscholver, tafeleend, kuifeend, brilduiker, meerkoet, grote zaagbek en zwarte stern beperkt negatief, maar zeker niet significant is.

Ik sluit mij aan bij deze conclusie. Het feit dat de daadwerkelijke aantallen van zes van deze acht soorten lager liggen dan het doelaantal voor de betreffende soort betekent naar mijn oordeel niet dat het effect op de soort als significant verstorend moet worden geduid. Ik wijs er op dat de in het gebied aanwezige aantallen sowieso niet elk jaar gelijk zijn. De doelaantallen houden daar rekening mee door uit te gaan van een seizoensgemiddelde berekend over zes seizoenen. Er is sprake van natuurlijke fluctuaties. Ik heb geen aanwijzingen dat de tijdelijke verstoring door de werkzaamheden in de Pampushaven respectievelijk op het IJmeer groter zal zijn dan de jaarlijkse fluctuaties in de aantallen waarmee de betreffende soorten in het Markermeer & IJmeer inclusief het plangebied aanwezig zijn.

Ook het feit dat er bij vier soorten (tafeleend, kuifeend, brilduiker en grote zaagbek) sprake is van een neerwaartse trend, betekent naar mijn mening niet dat het effect van de werkzaamheden als significant verstorend moet worden gerangschikt. Ik beroep mij in dit verband op de in de Leidraad genoemde veerkracht van vogels. Deze veerkracht is nadrukkelijk groter bij vogels die met grote aantallen in het gebied aanwezig zijn zoals aalscholver en meerkoet dan bij vogels die met kleine aantallen zijn waargenomen zoals grote zaagbek. Uit het feit dat de laatst genoemde soort gemiddeld genomen met hogere aantallen dan het doelaantal in het Markermeer & IJmeer is gesignaleerd, leid ik af dat ook de grote zaagbek nog over voldoende veerkracht beschikt en het effect op deze soort daarom terecht als negatief maar niet significant verstorend is benoemd.

In relatie tot de aalscholver constateer ik dat DHV terecht wijst op de aanwezigheid van foeragerende vogels in het Markermeer & IJmeer die afkomstig zijn uit broedkolonies in nabijgelegen andere Natura 2000-gebieden, bijvoorbeeld de Oostvaarderplassen en het Naardermeer. Dit sluit aan bij het definitieve aanwijzingsbesluit voor het Markermeer & IJmeer dat een relatie legt met de populatie aalscholvers van het IJsselmeer en Oostvaardersplassen/Lepelaarsplassen. Ik constateer echter ook dat DHV in de effectbeoordeling van de leiding hier verder niet expliciet op ingaat. Ik overweeg dat conform het hiervoor genoemde besluit de aantallen aalscholvers in de jaren tachtig zijn toegenomen met de groei van de omliggende broedkolonies. Deze liggen op grote afstand van het plangebied. Ik ben dan ook van mening dat de aanleg van de leiding geen significant negatief effect zal hebben op aalscholvers die in het Markermeer & IJmeer foerageren, maar elders – in de Lepelaarsplassen of in het Naardermeer – een broedkolonie hebben.

Voor de zwarte stern stel ik vast dat voor deze soort geen doelaantal is geformuleerd. Ik onderschrijf de conclusie van DHV dat de werkzaamheden een negatief maar zeker geen significant verstorend effect op de instandhoudingsdoelstelling voor zwarte stern hebben gezien de grote mobiliteit van deze vogelsoort die blijkens de passende beoordeling over soms heel grote afstanden (60-80 km) tussen slaap- en foerageerplek migreert. Ook geldt hier dat de zwarte stern op open water foerageert en er gezien het beschikbare grote wateroppervlak dus veel uitwijkmogelijkheden zijn.

Ten aanzien van de meerkoet ben ik tenslotte van mening dat het effect op deze soort terecht als negatief maar niet significant verstorend bestempeld is vanwege het feit dat maar een relatief gering aantal meerkoeten (blijkens de passende beoordeling 0,8% van de totale populatie in het Markermeer & IJmeer) in de Pampushaven rust gedurende de wintermaanden. Het effect blijft derhalve onder de 1% marge van de Leidraad.

Habitatsoorten

Rivierdonderpad

De rivierdonderpad vindt leefgebied op stenige oevers en op schelpenbanken. Zijn aanwezigheid is alleen in de nabijheid van de Pampushaven vastgesteld. Volgens DHV is het niet uit te sluiten dat enkele territoria van de rivierdonderpad bij de oevers in het plangebied (Pampushaven, Diemen en Almere) verstoord raken door de trillingen en het geluid van de leiding die onder de dijk wordt doorgeboord. Bij hevige en langdurige verstoring kunnen rivierdonderpadden hun territoria verlaten. Omdat het biotoop van de rivierdonderpad intact blijft – de basaltblokken worden niet verwijderd of verplaatst –, zal het biotoop na afronding van de werkzaamheden weer gekoloniseerd worden. De omvang van de populatie is niet in gevaar en de kwaliteit van een zeer klein deel van het leefgebied is tijdelijk beperkt door een kans op verstoring van geluid en trillingen. DHV concludeert dat de aanleg en het gebruik van de leiding geen significant negatief effect hebben op het behalen van de doelstelling voor de rivierdonderpad.

Ik deel deze conclusie, temeer daar het hier een tijdelijk effect betreft en de rivierdonderpad op veel plekken in het Markermeer & IJmeer voorkomt. De rivierdonderpad vertoont geen sterk migratiegedrag – hij is "honkvast" – en herkolonisatie zal niet gauw optreden op plekken waar hij verdwenen is. Dat laatste zal zich hier niet voordoen. Uit de diverse ecologische rapporten over de rivierdonderpad blijkt namelijk niet dat deze vissoort gevoelig is voor verstoring door onderwatergeluid. Derhalve loopt ook naar mijn mening het halen van de instandhoudingsdoelstelling voor rivierdonderpad geen gevaar als gevolg van de voorgenomen activiteit.

Meervleermuis

DHV stelt dat de aanleg en het gebruik van de leiding geen verlies aan foerageergebied voor de meervleermuis tot gevolg hebben. Omdat er in beginsel niet 's nachts wordt gewerkt, is er ook geen sprake van verstoring van foeragerende meervleermuizen. Waar het omwille van de veiligheid nodig is om op bepaalde momenten wel in de schemering of 's nachts te werken, wordt uitstraling van licht naar de omgeving voorkomen en wordt er vleermuisvriendelijke verlichting toegepast.

DHV concludeert dat de aanleg van de leiding geen effect heeft op de meervleermuis.

Ik onderschrijf deze conclusie. De conclusie geldt juist indien de werkzaamheden overdag worden uitgevoerd. Ik stel echter vast dat de mogelijkheid open wordt gelaten om ook in de schemering of 's nachts te werken. Juist in het donker zijn vleermuizen en ook andere nachtjagers (bijvoorbeeld uilen) gevoelig voor verstoring door licht. Omdat het Markermeer & IJmeer een belangrijk functie als foerageer- annex jachtgebied voor meervleermuis vervult en deze vleermuissoort net als de andere vleermuissoorten in het donker jaagt, mag geen verstoring door licht optreden.

Aan de vergunning is een voorschrift verbonden welke eventuele verstoring van meervleermuizen tijdens de aanlegfase van de leiding beoogt te voorkomen, door voor te schrijven dat, indien ook in de schemering of 's nachts wordt gewerkt, de lampen zodanig naar buiten toe worden afgeschermd, dat hinderlijke lichtstraling door direct licht voor meervleermuis wordt voorkomen; zie voorschrift 10. Met dit voorschrift worden mogelijke tijdelijke, lokale en geringe verstoringseffecten op jagende meervleermuizen gedurende de aanlegfase vermeden.

Habitattypen en bijbehorende flora en fauna

Volgens DHV gaat door de aanleg en het gebruik van de leiding geen oppervlakte van het habitatype kranswierwateren verloren. Daarnaast treedt geen vertroebeling van het water op ter hoogte van de kranswievelden.

De depositie van stikstof als gevolg van de werkzaamheden heeft met zekerheid niet tot gevolg dat de kritische depositiewaarde voor het habitatype wordt overschreden. De achtergronddepositie ter hoogte van Kustzone Muiden ligt in de huidige situatie met waarden van 2150 en 1660 mol N/ha/jaar ver beneden de kritische depositiewaarde die

voor het habitatype kranswierwateren berekend is op 2400 mol N/ha/jaar. Aangezien de kritische depositiewaarde circa 250 mol N/ha/jaar hoger ligt dan de berekende achtergronddepositie en vanwege het feit dat de ingreep slechts kortdurig is, acht DHV het niet waarschijnlijk dat de werkzaamheden zullen resulteren in een bijdrage van 28 µg/m³ NO₂ die nodig is voor een toename van de stikstofdepositie met 250 mol N/ha/jaar.

Het hergebruik van warmte van de Centrale in Diemen voor stadsverwarming in Almere Poort heeft tot gevolg dat de uitstoot van NO_x niet groter wordt. De uitstoot van NO_x zou wel groter geweest zijn in het geval dat de woningen in Almere Poort een aardgas gestookte CV installatie zouden hebben. Het hergebruik van warmte uit de Centrale in Diemen zal niet leiden tot een effect op het habitatype kranswierwateren, maar draagt wel bij aan de beperking van de NO_x uitstoot op regionaal en bovenregionaal niveau en daarmee aan de beperking van de depositie op andere gevoelige natuurgebieden. DHV concludeert dat de werkzaamheden geen effect hebben op het habitatype kranswierwateren, noch op de oppervlakte noch op de kwaliteit.

Ik onderschrijf deze conclusie. Ook ik ben van mening dat geen oppervlakte van het habitatype kranswierwateren verloren gaat, aangezien de leiding wordt aangelegd ten noorden van Kustzone Muiden waar dit habitatype met circa 1000 ha aanwezig is. Voor wat betreft de stikstofdepositie ben ik van mening dat DHV afdoende inzichtelijk heeft gemaakt dat de aanleg van de leiding niet zal leiden tot een overschrijding van de kritische depositiewaarde van het habitatype kranswierwateren. Bovendien ligt de huidige achtergronddepositie reeds onder de kritische depositiewaarde en zal deze in de toekomst verder afnemen door tal van generieke brongerichte maatregelen, onder andere voor het wegverkeer. Daarnaast stel ik vast dat ook het gebruik van de leiding niet zal leiden tot een toename van de stikstofdepositie.

Voor wat betreft het aspect vertroebeling ben ik van mening dat de stelling van DHV dat dit niet optreedt, niet nader onderbouwd is in hoofdstuk 6 van de passende beoordeling. Ik acht voornoemde stelling wel verdedigbaar gezien de afstand van het leidingtracé ten opzichte van de kranswievelden en de bevindingen van DHV zoals verwoord in hoofdstuk 5 van de passende beoordeling. DHV concludeert hier dat tijdens de aanleg van de leiding sprake is van een kortdurende vertroebeling op korte afstand van de sleuf, dat is in de worst case tot op ongeveer 100 meter ervan. Kustzone Muiden met daarin het habitatype kranswierwateren ligt op enkele honderden meters van het leidingtracé.

In aanvulling hierop merk ik nog het volgende op.

Kustzone Muiden waar het habitatype kranswierwateren voorkomt, is op 19 april 1990 aangewezen als staatsnatuurmonument krachtens de Nb-wet 1967. DHV heeft de aanleg van de leiding getoetst aan de "oude doelen", zijnde de waarden van het beschermd natuurmonument⁵ Kustzone Muiden. Conform de tabel op blz. 100 van de passende beoordeling hebben de werkzaamheden op geen van de daarin genoemde doelen, waaronder natuurschoon, een effect.

Verder is het naar het oordeel van DHV niet te verwachten dat de rust in dit gebied (zijnde het beschermd natuurmonument) door de werkzaamheden wordt verstoord. Daarnaast zal vertroebeling van het water als gevolg van de werkzaamheden zeer tijdelijk en lokaal plaatsvinden, op enkele honderden meters van het beschermd natuurmonument.

DHV concludeert dat de wezenlijke kenmerken en waarden door de aanleg van de leiding niet worden aangetast.

Ik deel deze conclusie. Ik stel daarbij vast dat de waarden van het voormalig staatsnatuurmonument Kustzone Muiden zijn beoordeeld op de wijze zoals door de minister van LNV bedoeld in haar brief aan de Tweede Kamer van 30 juni 2009.

⁵ In de Nb-wet 1998 is de aanduiding 'staatsnatuurmonument' die gold voor natuurgebieden in eigendom bij het Rijk, komen te vervallen. Hiermee worden voortaan ook de staatsnatuurmonumenten aangeduid als 'beschermd natuurmonument'.

Conclusie effectenanalyse

Op basis van de binnen het ministerie van LNV aanwezige kennis en expert-judgement onderschrijf ik, ten aanzien van de effecten die optreden als gevolg van de aanleg en het gebruik van de leiding, de bovenstaande conclusies die volgen uit de door DHV opgestelde en door Nuon aangeleverde 'passende beoordeling'.

MITIGATIE

Nuon geeft aan dat zij de mogelijke gevolgen voor de natuur een rol heeft laten spelen in het proces om tot een uitvoeringsplanning en uitvoeringsmethoden te komen. Zowel de planning als de methode van uitvoering zijn, binnen de technische haalbaarheid, geoptimaliseerd om effecten op overwinterende watervogels, waterplanten en de meervleermuis te voorkomen.

De passende beoordeling vermeldt dat Nuon veel aandacht heeft besteed aan het opstellen van een logische uitvoeringsplanning waarbij de natuurwaarden in het IJmeer niet of zo min mogelijk worden geschaad. Met name de periode waarin grote aantallen overwinterende watervogels in het gebied verblijven, is zoveel mogelijk vrijgehouden van van werkzaamheden.

Voor de werkzaamheden geldt dat wanneer deze achtereenvolgens worden uitgevoerd, deze circa zeven maanden in beslag zullen nemen. Hiervoor zou het voor de natuur minst ongunstige window voor de werkzaamheden op het water (van april tot en met augustus) te kort zijn. Nuon acht het niet haalbaar om de werkzaamheden parallel te plannen, omdat hiermee het risico bestaat dat, bij onvoorziene omstandigheden – bijvoorbeeld weersomstandigheden, obstakels in het water en andere tegenslagen in de uitvoering –, niet kan worden voldaan aan een tijdige oplevering van de leiding en hiermee de warmtelevering aan Almere Poort – conform een contractuele verplichting tussen Nuon en de gemeente Almere per september 2011 – onder druk komt te staan.

Om risico's op vertraging in de uitvoering te verminderen, kiest Nuon er voor om één van de gestuurde boringen – namelijk die aan de zijde van Almere – vooruitlopend op alle andere activiteiten op het water uit te voeren. Hiermee is de planning haalbaar, technisch uitvoerbaar en wordt een belangrijk rustgebied voor vogels aan de Diemer kant ontzien. Volgens Nuon zijn er geen aanvullende mitigerende maatregelen voorzien.

Ik onderschrijf deze conclusie en vind dit voldoende onderbouwd in de passende beoordeling. Ik acht aanvullende voorschriften dan ook niet nodig. Ik teken overigens nadrukkelijk aan dat voor de Nb-wet 1998 uitsluitend ecologische overwegingen en niet contractuele verplichtingen doorslaggevend zijn voor het al dan niet vergunnen van een aanvraag binnen de termijn waarvoor de vergunning is aangevraagd. Ik kan mij echter vinden in de door Nuon voorgestelde planning van de werkzaamheden inclusief prefabricage van de leidingssegmenten in de Pampushaven gedurende één winterseizoen (2010/2011) als hier overwinterende watervogels aanwezig zijn, omdat de werkzaamheden in de Pampushaven ook naar mijn mening geen effect hebben op het halen van de instandhoudingsdoelstellingen voor de aanwezige vogelsoorten in het Natura 2000-gebied Markermeer & IJmeer.

Voor geluid heb ik een voorschrift opgenomen dat het gebruik van geluidsapparatuur anders dan communicatiemiddelen tijdens de aanlegfase verbiedt. Eveneens voor geluid neem ik een voorschrift op inzake het toepassen van de methode 'intrillen' voor de aanleg van de cofferdam. Voor licht heb ik een voorschrift opgenomen dat ziet op afscherming van lampen ter voorkoming van significant verstorende effecten op foeragerende meervleermuizen tijdens de aanlegfase.

CUMULATIE

DHV geeft onder verwijzing naar box 7 van de de Algemene Handreiking Natuurbeschermingswet 1998 (hierna: de Handreiking) aan dat er bij de cumulatie in

principe alleen rekening hoeft te worden gehouden met de soorten, hun leefgebied en habitattypen waarop het plan een mogelijk negatief effect heeft. In de cumulatietoets dienen te worden meegenomen die plannen en projecten die zijn voorgenomen, waarvoor eventueel een vergunning is verleend maar die nog niet zijn uitgevoerd. Voor de cumulatietoets selecteert DHV de plannen en projecten aan de hand van de volgende vier punten:

1. Zijn plannen/projecten in een formeel besluit vastgelegd en zijn ze voldoende concreet om de effecten op Natura 2000 te beoordelen? Zo ja
2. Heeft het project effecten in dezelfde periode dat er effecten optreden als gevolg van de leiding? Zo ja
3. Heeft het project effecten op soorten of habitats waarop de leiding ook effecten heeft? Zo ja
4. Meenemen in de cumulatietoets.

Ad 1.

De volgende plannen of projecten zijn nog niet in een zodanig besluit vastgelegd dat de effecten ervan met voldoende zekerheid vastgesteld kunnen worden.

- **Planstudie Schiphol – Amsterdam – Almere.** De realisatie laat nog enkele jaren op zich wachten. Er hoeven geen (overlappende) effecten op soorten in het IJmeer te worden verwacht.
- **OV SAAL⁶ stappen 2 en 3.** Deze zijn op de langere termijn voorzien.
- **380 kV leiding van Tennet** - een nieuwe hoogspanningsverbinding vanuit de Eemshaven. Momenteel zijn nog diverse varianten in beeld die in de m.e.r.-procedure meegenomen worden.

Ad 2.

De effecten van de aanleg van de leiding treden in de meest pessimistische beoordeling op in de periode augustus 2010 tot 2013/2014. Deze periode valt niet samen met de periode waarin de effecten van de volgende plannen en projecten optreden:

- **Natuurboulevard – onderdeel aanleg van een fietspad van Diemer Vijfhoek naar Muiden.** Dit is voorzien in de periode oktober – december 2009 (dus voordat de werkzaamheden voor de leiding beginnen). Er zijn tijdens de aanleg geen effecten op Playa de L'una te verwachten.
- **Aanleg van IJburg II.** De leiding (en de invloedssfeer) liggen niet op/nabij de mosselbanken van IJburg II die zijn aangelegd ter voorkoming van effecten op driehoeksmosselen. Er worden geen mosselbanken vergraven en ook zal er geen depositie van slib op deze mosselbanken plaatsvinden. Door toepassing van mitigerende maatregelen treedt er geen verstoring van rustgebieden van vogels op.
- **Jachthaven Muiden.** De besluitvorming is nog niet definitief. De realisatie en de ingebruikname van een nieuwe buitendijkse jachthaven wordt na afronding van de werkzaamheden aan de leiding verwacht. De eventuele versturende effecten (verstoring van rustgebieden van vogels door groei van het aantal vaarbewegingen) vinden dus niet gelijktijdig plaats.
- **Schaalsprong Almere** waaronder bouwen van woningen in het Markermeer en het IJmeer. Buitendijks wonen kan volgens de structuurvisie alleen als er voldoende zekerheid wordt geboden dat het Toekomstbestendig Ecologisch Systeem (TBES) tijdig wordt gerealiseerd. Omdat er nog geen bestemmingsplannen en concrete uitwerkingen zijn, is realisatie van buitendijks wonen niet in genoemde termijn te verwachten.

Ad 3.

De volgende projecten vallen qua uitvoering en effectperiode wel samen met de effectperiode van de leiding maar zij hebben geen effecten op soorten en habitats waar het project warmtetransportleiding wel effect op heeft.

⁶ De afkorting SAAL staat voor Schiphol Amsterdam Almere Lelystad.

- **IJburg II - aanleg van de IJwatedam** ten noorden van de Baai van Ballast, onderdeel van het compensatieplan IJburg II. Dit levert alleen positieve effecten voor het Natura 2000-gebied op.
- **OV SAAL stap 1** - uitbreiding van de capaciteit van de spoorlijn tussen Schiphol, Amsterdam en Almere. Er zijn geen effecten op de natuurwaarden in het IJmeer.
- **Aanleg spitsstroken langs A1 en A6.** Dit gaat naar verwachting in 2010 in uitvoering. Er zijn geen effecten die betrekking hebben op de soorten die in deze rapportage (zijnde de passende beoordeling voor de leiding) genoemd zijn.
- **Aanleg van een slibvangput.** Dit heeft geen effecten (hooguit positieve) op de instandhoudingsdoelstellingen.

Ad 4.

De volgende plannen en projecten worden betrokken in de cumulatietoets:

- **Natuurboulevard – onderdeel realisatie van een recreatieve en ecologische verbinding tussen Amsterdam en de Hollandse brug** langs de oevers van het IJmeer waarbij verschillende al bestaande natuurgebieden en recreatieve elementen met elkaar worden verbonden. Gezien de doelstelling van het project, de beperkte omvang van de ingrepen en de zorgvuldigheid waarmee bijvoorbeeld het fietspad langs de kust wordt gerealiseerd, acht DHV de kans nihil dat er een zodanige cumulatie van effecten optreedt dat er sprake zal zijn van een significant effect.
- **Uitbreiding jachthaven Uitdam** - vergroten van het aantal ligplaatsen en veranderen van de inrichting van de camping bij de jachthaven (stacaravans worden vervangen door drijvende waterwoningen). Er zijn geen significant negatieve effecten te verwachten van het plan waarvoor al wel een aanvraag voor een Nb-wetvergunning is ingediend maar nog niet is verleend. In de gebruiksfase mogen vooral effecten verwacht worden in het vaarseizoen door een mogelijke groei van het aantal vaarbewegingen. Er zijn ook geen significant negatieve effecten te verwachten in combinatie met andere havenuitbreidingen bij Hoorn (Schelpenhoek) en Monnickendam (Marinahaven, Zeilhoek). De toename van het aantal vaarbewegingen kan alleen een effect hebben op aalscholver en brilduiker. Aalscholver heeft een landelijk gunstige staat van instandhouding en de gemiddelde aantallen liggen boven de doelaantallen. Brilduiker, een wintergast, is aanwezig in een periode waarin nagenoeg niet wordt gevaren.
- **Aanleg Warmtekrachtcentrale bij Diemen.** Nuon Power Generation BV wil een warmtekrachtcentrale (hierna: DM34) naast de bestaande Centrale in Diemen bouwen. Bij de realisatie van DM34 zal de route van het koelwater omgekeerd worden. De beoordeling van de cumulatie van effecten van DM34 met de effecten van de leiding valt in twee delen uiteen.
 1. **Aanlegfase:** de aanleg van de damwand (DM34) gelijktijdig met de cofferdam en de aanleg van de leiding aan de Diemerzijde. De werkzaamheden in het water vinden plaats buiten de periode waarin veel vogels gebruik maken van het gebied als rustgebied. Bij de aanleg van de cofferdam en de damwand gaat geen voedselgebied verloren. In de regio zijn voldoende niet verstoorde locaties aanwezig waar vogels zoals kuifeend en meerkoet terecht kunnen. De tafeleend is niet voor de kust van Diemen aanwezig in de aanlegperiode. Er kunnen daarom geen significant negatieve versturende effecten optreden. Voor de overige soorten waarvoor in de passende beoordeling van de leiding aangegeven is dat er een effect is maar zeker niet significant, vinden de effecten plaats op een andere locatie (Pampushaven) of in een andere periode dan de aanleg van de damwand. De effecten van beide projecten op de rivierdonderpad vinden niet op hetzelfde moment en op dezelfde locatie plaats. De aanleg van de damwand heeft geen invloed op territoria van rivierdonderpaden.
 2. **Gebruiksfase:** lozing van warm water. Het omleggen van de koelwaterstroming heeft geen effect op kranswieren. De kranswierwateren bij Kustzone Muiden liggen op ruim 4.5 km van het lozingspunt. De leiding heeft geen effect op de kranswievelden, dus cumulatie van effecten is voor het habitatype niet aan de orde. In de gebruiksfase van DM34 is het mogelijk dat nog niet alle waterplanten

hersteld zijn van de aanleg van de leiding. Door de ingebruikname van DM34 is het mogelijk dat over een beperkt oppervlak met beperkte bedekking fonteinkruiden ten noordoosten van het PEN-eiland in kwaliteit verminderen. Beide effecten zijn gezien de grootte van het voedselgebied voor vogels en de beperkte rol van deze specifieke locaties, de natuurlijke fluctuaties van bedekking met fonteinkruiden en de tijdelijkheid van het effect van de leiding ook cumulatief niet significant.

Na ingebruikname van DM34 wordt door verandering in de koelwatertemperatuur maximaal 0,96% van het leefgebied ongeschikt voor de rivierdonderpad. De omvang van de populatie en daarmee de instandhoudingsdoelstelling is niet in gevaar.

DHV concludeert dat de realisatie van de leiding in combinatie met andere plannen en projecten niet leidt tot significant negatieve effecten.

Ik kan mij vinden in deze conclusie. Ik stel vast dat de richtlijnen voor cumulatie zoals die zijn vastgelegd in de Handreiking, op correcte wijze zijn toegepast. Er is in voldoende mate onderbouwd waarom een groot aantal projecten of plannen dat zal worden uitgevoerd in en om het IJmeer, niet cumulatief in relatie tot het project Warmtetransportleiding Centrale Diemen – Almere Poort behoeft te worden meegenomen. En ook al zouden deze plannen wel meegenomen zijn, dan hebben deze naar mijn oordeel ook cumulatief gezien geen significant verstoring effect op de soorten en hun leefgebied in het Natura 2000-gebied Markermeer & IJmeer.

Voor wat betreft de drie projecten die wel in de cumulatietoets zijn meegenomen, kan ik mij eveneens vinden in de analyse van de effecten en de conclusie die op basis daarvan getrokken is. Met betrekking tot het mogelijke vertraagde herstel van fonteinkruiden na aanleg van de leiding en vermindering van kwaliteit van fonteinkruiden na ingebruikname van DM34 constateer ik dat er sprake is van een mogelijk nadelig effect van de aanleg van de leiding. Aangezien ter hoogte van het leidingtracé nauwelijks doorgroeid fonteinkruid voorkomt – het tracé van de leiding doorkruist overigens op twee plekken groeiplaatsen van deze waterplant, namelijk ook op een plek ten noorden van het eiland Hooft – is er naar mijn oordeel ook cumulatief gezien geen significant negatief effect voor overwinterende watervogels in het Natura 2000-gebied Markermeer & IJmeer, omdat buiten het leidingtracé nog voldoende areaal doorgroeid fonteinkruid aanwezig is. Bovendien kan de slechte ecologische kwaliteit van het Markermeer en het IJmeer niet aan beide projecten – i.c. de leiding en DM34 – toegeschreven worden.

ADVIES COMMISSIE VOOR DE MILIEUEFFECTRAPPORTAGE

Op 13 januari 2010 heeft de Commissie voor de milieueffectrapportage (hierna: de Commissie m.e.r.) haar advies uitgebracht over het "Milieueffectrapport voor de aanleg en het gebruik van een warmtetransportleiding tussen Centrale Diemen en Almere Poort". De bij de onderhavige aanvraag gevoegde passende beoordeling maakt tevens deel uit van het hiervoor genoemde MER. Uit oogpunt van zorgvuldigheid heb ik kennis genomen van het advies van de Commissie m.e.r.

In haar advies gaat de Commissie m.e.r. in op een aantal in het licht van deze Nb-wetvergunningverlening relevante onderwerpen uit het MER. De door de Commissie m.e.r. getrokken conclusies en aanbevelingen ten aanzien van deze onderwerpen worden hieronder verkort weergegeven voor zover relevant voor de vergunning ingevolge de Nb-wet 1998. In cursief geef ik daarop mijn commentaar.

1. De Commissie m.e.r. acht het aannemelijk dat het gebied waar het voorkeurstraject in of naast ligt niet van belang is voor grote aantallen mosseletende watervogels. De Commissie m.e.r. geeft in overweging om verstoring zoveel mogelijk te voorkomen, ook voor het kleine aantal mosseletende watervogels, door de werkzaamheden in het zomerhalfjaar (circa april tot en met september) te laten plaatsvinden.

Ik onderschrijf deze conclusie. Ik stel vast dat de werkzaamheden ten behoeve van de aanleg van het watertracé conform de planning zoals beschreven in de passende beoordeling zullen plaatsvinden in de maanden april tot en met augustus. Dat is binnen de door de Commissie m.e.r. aanbevolen periode.

2. De Commissie m.e.r. vindt de conclusie aannemelijk dat de mogelijke verstoring van rustende watervogels niet zal leiden tot aantasting van de natuurlijke kenmerken.

Ik deel deze conclusie. In mijn overwegingen concludeer ik dat de aanleg van de leiding geen significant negatief effect heeft op de ecologische vereisten, te weten de aanwezigheid van voldoende rustgebieden voor rustende watervogels respectievelijk de aanwezige populatie driehoeksmosselen en de beschikbare hoeveelheid waterplanten en vis, met name spiering.

3. De Commissie m.e.r. adviseert bij de aanleg van de cofferdam hei-activiteiten te vermijden en gebruik te maken van 'intrillen'. Voorts geeft zij in overweging om verstoring door onderwatergeluid speciaal in warme perioden te vermijden.

Ik onderschrijf het advies op dit punt. Ik heb een voorschrift opgenomen dat toeziet op het toepassen van de methode 'intrillen' bij de aanleg van de cofferdam; dit ter bescherming van de spiering als belangrijke voedselbron voor visetende watervogels. Verstoring door onderwatergeluid in warme perioden vindt niet plaats, omdat de cofferdam niet in die periode wordt aangelegd.

4. De Commissie m.e.r. vindt de conclusie aannemelijk dat er geen aantasting van de natuurlijke kenmerken zal zijn als gevolg van de temperatuurverhoging in bodem en water door de transportleiding.

Ik deel deze conclusie. Ik heb beoordeeld dat de warmteafgifte er niet toe leidt dat de voedselbeschikbaarheid voor watervogels in het IJmeer afneemt.

5. De Commissie m.e.r. vindt de conclusie aannemelijk dat er geen aantasting van de natuurlijke kenmerken van de Natura 2000-gebieden Oostvaardersplassen en Naardermeer zal zijn.

Ik deel ook deze conclusie. In mijn overwegingen heb ik geconcludeerd dat de leiding geen significant versturend effect heeft op aalscholvers die in het Markermeer & IJmeer foerageren en in de Lepelaarsplassen of het Naardermeer een broedkolonie hebben.

6. De Commissie m.e.r. adviseert om de werkzaamheden van de elektriciteitscentrale en de aanleg van de warmtetransportleiding zodanig op elkaar af te stemmen dat cumulatie van effecten wordt vermeden. Voor deze afstemming is een monitorings- en evaluatieplan noodzakelijk gericht op het herstel van waterplanten en de realisatie van de natuurlijke kenmerken, kwaliteiten en potenties ter plaatse na de aanleg van de warmtetransportleidingen en na ingebruikname van de elektriciteitscentrale.

Ik deel het advies op dit punt niet. Ik ben van mening dat het gelijktijdig uitvoeren van beide projecten noch leidt tot een significant versturend effect op tafeleend en overige watervogels noch leidt tot verslechtering van de habitats van de desbetreffende vogels. Bovendien is de aanleg van de leiding blijkens de door DHV gemaakte aanvulling op de cumulatieparagraaf eerder klaar, namelijk in augustus 2011, dan de ingebruikname van de elektriciteitscentrale die eind 2012 voorzien is. Van het gelijktijdig optreden en dus cumulatie van effecten als direct gevolg van de werkzaamheden is dan ook geen sprake. Ik zie geen noodzaak om een voorschrift inzake de opstelling van een monitorings- en evaluatieplan op te nemen.

7. De Commissie m.e.r. geeft in overweging gezien de ongunstige staat van instandhouding van mosseletende watervogels in het Natura 2000-gebied om de effecten van bezinking van zwevend slib op de belangrijkste mosselbanken te beperken.

Ik deel het advies. In mijn overwegingen heb ik vastgesteld dat de door Nuon voorgenomen inzet van onderlossers ertoe bijdraagt dat bij het storten van opgeslagen bodemmateriaal zeer geringe hoeveelheden zwevend slib vrijkomen.

Conclusie

Samengevat concludeer ik dat het advies van de Commissie m.e.r. in lijn is met de reeds door mij getrokken conclusies met betrekking tot de passende beoordeling.

BESPREKING VAN DE INSPRAAK

Naar aanleiding van de aanvraag van 13 oktober 2009 zijn, op grond van artikel 44, lid 3, van de Nb-wet 1998 de provincies Flevoland en Noord-Holland en de gemeenten Almere, Diemen en Muiden in de gelegenheid gesteld over deze aanvraag haar zienswijze kenbaar te maken.

Ingevolge artikel 4:8 van de Algemene wet bestuursrecht zijn Rijkswaterstaat Dienst IJsselmeergebied, Natuur en Milieu Flevoland, de Milieufederatie Noord-Holland, de Nederlandse Vissersbond IJsselmeer en Vogelbescherming Nederland in de gelegenheid gesteld tot het indienen van een zienswijze betreffende de onderhavige aanvraag.

Hierna volgt een weergave van de ontvangen zienswijzen. Daar waar opmerkingen en suggesties niet al hiervoor (impliciet) aan de orde zijn geweest dan wel binnen mijn inhoudelijke overwegingen reeds aan deze inspraak volledig tegemoet is gekomen, volgt een reactie van mijn zijde (cursief weergegeven).

Binnengekomen reacties

Provincie Flevoland constateert dat er in feite maximale effecten op de natuur optreden, omdat de werkzaamheden worden uitgevoerd op gevoelige plekken en in periodes wanneer juist verstoring kan optreden. De provincie noemt in dat verband het uitvoeren van werkzaamheden in de wintermaanden in de Pampushaven (een belangrijk rustgebied voor overwinterende vogels) en het graven van een sleuf in het voorjaar en de zomer (wat men beter in het najaar had kunnen doen in verband met vertroebeling en eutrofiëring). Flevoland adviseert om meer duidelijkheid te krijgen of de grootte van het overblijvende rustgebied in de Pampushaven voldoende is. Tevens adviseert zij om een fasering van het project in de vergunningvoorwaarden op te nemen.

In de passende beoordeling is voldoende onderbouwd dat de werkzaamheden in de Pampushaven in de winterperiode uitgevoerd moeten worden. Het uitvoeren van de werkzaamheden in het voorjaar en de zomer heeft geen effecten op overwinterende watervogels, aangezien deze hoofdzakelijk in de winterperiode (september tot en met maart) in het Natura 2000-gebied aanwezig zijn en in de resterende maanden (april tot en met augustus) niet ter hoogte van het watertracé zijn waargenomen. Verder blijft naar mijn oordeel voldoende rustgebied voor de overwinterende watervogels in de Pampushaven over. Omdat de aanleg van de leiding ook qua vertroebeling en eutrofiëring geen significant effect heeft zie ik geen aanleiding tot het opnemen van een voorschrift over fasering van de werkzaamheden.

Provincie Flevoland plaatst verder een kanttekening bij de door DHV gevolgde gedachtelijn dat de negatieve effecten zich slechts in één seizoen voordoen, het leefgebied niet wordt aangetast en er op de lange termijn dus geen significante effecten zijn. De provincie vraagt zich af of hiermee recht wordt gedaan aan het voorzorgsbeginsel (artikel 191 van de Natuurbeschermingswet).

De bevindingen van de passende beoordeling geven mij geen aanleiding om te veronderstellen dat de effecten van de aanleg van de leiding op vogels niet tijdelijk, maar meer permanent zullen zijn. Van aantasting van het leefgebied is geen sprake. Het halen van de instandhoudingsdoelstellingen is niet in gevaar. Met de aan de vergunning verbonden voorschriften wordt naar mijn oordeel in voldoende mate recht gedaan aan het voorzorgsbeginsel in art. 191 van de Nb-wet 1998.

Provincie Flevoland is tenslotte van mening dat de passende beoordeling erg weinig aandacht besteedt aan cumulatie. Volgens haar wordt er geen inzicht gegeven in het optreden van cumulatie met onder andere uitbreiding IJburg, jachthaven Hoorn en jachthaven Uitdam. Flevoland vraagt zich dan ook af of ook cumulatief gezien significante effecten kunnen worden uitgesloten.

Met de door Nuon toegezonden aanvulling op de vergunningaanvraag wordt thans naar mijn mening voldoende aandacht besteed aan het aspect cumulatie. De aanvulling gaat specifiek in op de cumulatieve effecten in relatie tot uitbreiding van de jachthaven Uitdam. De motivering om niet in te gaan op de cumulatieve effecten van IJburg 2 deel ik. De passende beoordeling gaat niet in op de cumulatieve effecten van de jachthaven Hoorn, omdat er geen sprake is van effecten op hetzelfde gebied, te weten het IJmeer. Ook cumulatief gezien is er naar mijn mening geen sprake van significant negatieve effecten op het Natura 2000-gebied Markermeer & IJmeer, gebiedsdeel IJmeer.

Provincie Noord-Holland laat weten dat zij geen zienswijze heeft.

Gemeente Almere meldt dat zij een groot voorstander van de leiding is. Zij ziet geen aanleiding om te reageren op de Passende Beoordeling en de vergunningaanvraag. Almere adviseert de minister van LNV om de vergunning te verlenen.

De overige belanghebbenden en overheden hebben niet gereageerd.

CONCLUSIE

Uit de overwegingen zoals opgenomen in de, als integraal onderdeel van dit besluit te beschouwen, passende beoordeling kan geconcludeerd worden dat er geen sprake zal zijn van een aantasting van de natuurlijke kenmerken van het betrokken gebied.

Ik ben van mening dat met de betreffende passende beoordeling de zekerheid is verkregen dat de aangevraagde activiteit geen schadelijke gevolgen zal hebben voor de natuurlijke kenmerken van het betrokken beschermde gebied, nu er wetenschappelijk gezien redelijkerwijs geen twijfel bestaat dat er geen schadelijke gevolgen zijn.

Deze conclusie geldt nadrukkelijk onder de door mij specifiek hiertoe geformuleerde voorschriften.

Derhalve ben ik van mening dat de gevraagde vergunning kan worden verleend.